

נייע יידישע צייטונג

דיא רעדאקציע... אונד אדמיניסטראציע... Schiffmannsgasse 6, Budapest.

די נייע יידישע צייטונג... מאנאט... אונד דאָנערסטאָג... פּרענומעראַציאָנס-פּרייז:

Budapest, Montag 12. März 1883.

ב"ה בודאפעסט ג וואָרד.

שנת תרמ"ג לפ"ק

לען אונד קאָנפּעסאָנעללען שטאנדפונקטע אונד דיא לינקע מהילים אלה פראַטעסטאמען. מהילים אום געניען דיא הענגערונג צו שטימען. אן דיא 80 רעדנער געניען אונד אן דיא 80 רעדנער פיר דאס געזעסן זינד שאן פארניעמערקט געוועזען. אונד דיא זעצונגען זינד פערלעטערט וואָרדען. אום דיא פערזאנדלונג צו ענדע ברענגען צו קאָנען.

פּרעשידענע נייאגקייטען. (איינע ערקלערונג צור עסטער געזעסן. אים מיטאטענט-אימער ווירד פאלגענדע ערקלערונג פערזענדעט: דיא אונד טעפערטאמען זענען מיליטערישע פארניעמער שטענדיג אונד רעפערענצאמען דער געשיינדע מיטאטענט-אימער ערקלערען דעם פערלעך. דאס אין אונזערע געשיינדע דיא יידישע אונד ברויטליכע בעוואַנער אין בעסטער אינטראכט אונד פריינדשאפט געבענדיגאונדער לעבען. דאס אין אונזערע געשיינדע זייע דיא גערינגפונקטע יודענפריינדליכע בעוועגונג פארקאם אונד ווען איי-גע זאלבע פארקעמט ווירדען ווירד דעווענדע - אירף דאס שטרענגסטע דאנענען אייפטרעטע - ענטשיידען מיטביליגען אונד פערדאמען. מיטאטענט-אימער, אים מערץ 1883. איינספאלגט דורך יאָזעף פריקעל, נאטער. מיכאעל שאַראָקאָ, רויט-טער. עמערדן קער, צווייטער רויטער. דאניעל וויג ביזיטצער, סאָמאס וויג, ביזיטצער. דאניעל מענידארטס, ביזיטצער. יאָהאן סאלאק, ביזיט-צער. לאָרענץ פּענטשען, רעפערענצאמען. אונד ראש סעקעלר, רעפערענצאמען. עמערדן נאָרד, רעפער-ענטאמען. ניקאָרוס דולא, רעפערענצאמען. שטע-פאן סעקעלר, רעפערענצאמען. געדען פאָנעקאש-יאָהאן קארטישאַ.

דיא קאמפאָרטישע נייטליכקייט וועלכע פאסט איבעראל אום פערטערענען דער הערשענדיקער רעליגיאָן אונגעזעהען וואָרדען האט נאטורליך דיע-זע נייערונגען ניכט גערן געזעהען. אונד אהרע פארניעט מאכט וויעדער צו ערלאנגען געזעסן. אונד אויך מאכטע מאָנארכיען זעהען זיך דורך דיא פריי-הייט דער פאלקער אין איהרע פרייהערען מאכט פערקורצט אונד וועטען זיך וויא דיא נייטליכקייט דיא פרייהערע אידענטי וויעדער הערשענדיקען. דאס היינט מאן רעדאקציען דיא יעטציע צייט שיינט אויך איינע רעאקציע צייט צו וויי דענן אין אונגארן. ווי אלה דיא פערשידענע קאָנפּעסאָ-גען זעהר פרייערליך געבען איינאנדער בעשטאנ-דען שיינט זיך יעטצט איינע פרייטאָרע שפאל-טונג צו פאללעזעהען. ניכט נור דער אנטיעמי-סיכמוס צייגט אויס דעם קלאר, זאָנערען אויך דיא רעכאטעט איבער דאס נייע מיטטעל-שולגעווען וועלכע דיא הענגערונג איינבראכט. פראַטע-איזט דאנענען, אום פרייער דער פראַטעסטאמען דיא זאכטען רומענען אונד טערבען פאס נאציא-

אין דען אלטעסטען צייטען שאן האט עס אונטער דען מענישען קריגע וועלכען וועלכע פיעלען מיליאנען מענישען דאס לעבען געקאמ-טעט האבען. אום וואס זיך דערומגעשלאגען האבען וואר זעהר פערשידענע; באלד וואר עס אין רויבונג אום פיעה הערדען צו רעביטען, באלד האנדעלטע עס זיך אום וועלכער אונד גאלד, יא דיא האטער האטטען קריגע צו בעשטעהען. ווייל זי פיר זיך דיא טאכטער אונד וויבער דער מאכטער גערויבט האטטען אונד דיא וועלטסגעהיטע פעס-טונג טראָיא האטטע וועגען איינער גערויבטען פרייא איינע 10-יעהרונג בעלאגערונג איינצושטע-דען אונד גינג דאן מיט דעם מעכטליכען קאָנסיסטי-זע צו גרועדען.

דיא הייטענפאלקער שלגען זיך וועגען גוטער ווידענפלאצע הערש אונד אום דיא מענישען פעסטע וואָנענפלאצע אונד גראָסע שטעטע גע-בויט אונד שטאטען געגרינדעט האטטען. וואָרען עס וויעדער ערקענענדיקענען, וואָ אין הער-שער דעם אנדערן לאנד אונד הייטע ווענאטא.

דיא קאמפאָרטישע נייטליכקייט וועלכע פאסט איבעראל אום פערטערענען דער הערשענדיקער רעליגיאָן אונגעזעהען וואָרדען האט נאטורליך דיע-זע נייערונגען ניכט גערן געזעהען. אונד אהרע פארניעט מאכט וויעדער צו ערלאנגען געזעסן. אונד אויך מאכטע מאָנארכיען זעהען זיך דורך דיא פריי-הייט דער פאלקער אין איהרע פרייהערען מאכט פערקורצט אונד וועטען זיך וויא דיא נייטליכקייט דיא פרייהערע אידענטי וויעדער הערשענדיקען. דאס היינט מאן רעדאקציען דיא יעטציע צייט שיינט אויך איינע רעאקציע צייט צו וויי דענן אין אונגארן. ווי אלה דיא פערשידענע קאָנפּעסאָ-גען זעהר פרייערליך געבען איינאנדער בעשטאנ-דען שיינט זיך יעטצט איינע פרייטאָרע שפאל-טונג צו פאללעזעהען. ניכט נור דער אנטיעמי-סיכמוס צייגט אויס דעם קלאר, זאָנערען אויך דיא רעכאטעט איבער דאס נייע מיטטעל-שולגעווען וועלכע דיא הענגערונג איינבראכט. פראַטע-איזט דאנענען, אום פרייער דער פראַטעסטאמען דיא זאכטען רומענען אונד טערבען פאס נאציא-

גענצליכער אויספערקויף

דעם געזאמטן ווארעלאנערס אונטער דעם קאסטען פרויע בעשענענדיג אויס כנסת-וילכער, בראָנן, לעדער אונד נאלאטעריע ווארען. קוויא אויך שיעלווארען, הענגשורמע, הענגמאטעל אונד אנדערע ארטיקלע פֿו דעם הויזגעבוידן. - גלייכצייטיג ווערען דא אויך געקויפט אנדערע בענדיגליכע עסגעשמעקע, לאַפּעלע, בורסטען, לעדער אונד נאדלערווארען, אללע סאָרטען קלאַסע, פּענאָלען אונד ראָדערע, וואַריא אַללע נאָטצענען קוואַנטען וועגען מיט בעשטענדיגען פּראָסט אָבענענען נייא

Brüder Rothauer
Budapest, Ecke Königsgasse.

וין כשר של פסח.

וויר בעדערען אים העימיש, אונזערע ווינקלען. דען האַפּליכסט אנצוצייגען, דאס וויר אויך דעם יאָר אין דער לאַגע זעהן. נוסען ראַסען, וואָנאל שללער אלס ווייסען ווין, וויר אויך עכטען פּערבער בראַנדווין אונד סיריער שליוואַרמין "של פסח", צו דען בילליגסטען מאַנעס פּרויען צו אַפּעצערען, אויף פּערלאַנגען ווענדען וויר פּרויקאַראַנטע פּראַנט-קאָ און.

לאַוואַר שמערן אונד וואָן
איללאַק, סיריען (שׂעֶשׂ-שטאַיאָן)

דיא נייעסמע ערפינדונג

איז דאס נאָר פּאַנסאַל-באָנאָד אויס אַפּערקאָ ניי-פּענעסע-עסעלאַסטישע ברויבאָנאָ פּאַן אַפּעליע צעוואַן וואָנאל פֿו דער ווען אלס אויך פֿו דאַסן אונד קינדער וועלכע איז אַהען פּענען אויס וועגען נוסען קונסטליך קאָנסטרואַרע אונד האָט דען וועקע, אָב עס וועלכע דיא פּעלאַסטישען ברויב און קינדעסער צייט אין דאָ גלייכע לאַגע ברויבט. פֿו דער ווען: אינפאַכט פּאַן 6-7 טולדען, דאַפּעלע פּאַן 10-15 טולדען. פֿו קינדער אַזוי דיא האַפּעלע ביל-לעג.

נראַכט לאַגע אין מוסען-שפּיצען, לויט-פּאַנסאַל-בעסט-אינלאַגע, נוסען-שפּיצען אונד אללע נוסען-וואַרען-א-טקעל. נייא ברויבנענער נוסען אונזערע בען אָב דענסט, לויט אַדער דאַפּעלע, וואָ אויך דיא ליבוישען.

MORITZ POLITZER, k. k. Bandagist,
Budapest, Franz-Deakgasse.

פיר דען הוייהאלט

וועדענאָללע דיא פּלייסינסט אונד נוסעליכסטע נע-געמאַשען הילפּן, ווען דיעזעלע אינפאַק צו האַנדלען דו-דראַכט אונד פֿו יעדע געזאַרבייט פּערזענליכער אַזוי. דיא אינפּאַל געמאַשענען דער ווענער מאַנט-פּאַנסטוינג קאָסט, נעוואָר, ונד הערע, וואַריא פֿו יעדע אנדערע אַרע פּאַן אַרבייט אלס ווייסענערייא, דאַסען קאָנסטרואַק, מאַטעל, קאָלעס, אונד שרע-פּאַנאָקאַיאָן, דיא פּאַללאַקאַסענען אונד פּריו-ווירענסען, וואָר אַם בעסטען דיא טראַסאָנע שפּיכט, דאס דאַפּן אים פּאַרנען יאָרען אַללין פּער אַרע אַזוינע האַרבע טיליאָן פּערקויפּט וואַר-דען, דיא אינפּאַל ווענער מאַשענען ווערען אונזערע פּאַללער נאַראַכטע אונד בייא געדיגענע אַנעאַלונג אַהע פּריוועטאַהונג נענען וואַכענליכע אַהאַלונגען פּאַן 1 טולדען אָבערנען אונד נייגליכער אונזער-רויבט נאַכטען עשירליש - אָם פּערזענלונגען מיט נאָכנאַכטען אונזערע דעם נאַכטן "ווענער" אַיסענע-באַטענען געמאַשענען צו מידען, וואָללע מאַן בעאַב-טען, דאס דיא אינפּאַל-מאַשענען מיט דער פּאַללען פּריואַ: "The Slinger Manufacturing Co." אויף דעם מאַשענאַרס פּענענען ונד, אונד אַיסענערען דיא פּאַנאָקאַיאָן אָם אַכענענען וואַריא אים נע-שטעלל טראַנקען. - פֿו שניידער, שוואַכע, וואָס-לע, וואַסאַכע, בוכבינדער, פֿו וואַסאַכע-קאַיאָן אויבן עמפּעללע דיא שטענאַל-געמאַשענען דען ווענער קאַסט.

ניידלינגער.

וואַסענערנאַסע ניי 26, (שטאַק אים איינען) פּויליאַקען:
קערעפּעשערשטראַסע ניי 27, אַפּען, וואַסער-שטאָדט, אַנדראַש-פּאַלעע.

קאַנקורע

אין דער אירז געמיינדע געצע (קאָמפּאַט אַיוועכורט) איזט פּער 1 מאַי ל"ו דיא שטעללע איינעס געפּריסענע לעהרערס. דער צוגלייך שוואַט ובוך ווין מוס, מיט איינעס יאָרעסגעהאַלטע פּאַן 350 טולדען נעכט פּרויער וואָהונג צו בעזעצען. דער אונטעררובט ווירד אן צוראָ 15 צאַנדינגען ערטיילט. בעווערבער אָב דיעזע שטעללע מיט-ען פּאַן אַרבעטן קבילע האַבען, קאַנגען אָבער אויך לעדיגען שטאַנדעס ווין, דיא ציינגיסע ונד אן דען געמיינדע-פּאַרטיאַנאָר ביי 1-מען אַפּער-איינצענענען, רעפּעקטאַטען קאַנגען אויך פּער-וואַלך ערשיינען שפּעטען ווערען נור דעם אַקצעס-טירען פּערזענען.

דאוויד קרויס
געמיינדע-פּאַרטיאַנאָר, 3-1

קאַנקורע

אין דער אירז ארטהאָן-אירז קולטורעניע-דע צו קונפּלעדיהאָא ונד מיט 1-מען מאַי ל"ו פּאַלענענע צייא שטעללען צו בעזעצען, אונד פּאַנאַ: 1) דיא איינעס ראַכטענאַטע, פּערווענען. דער צוגלייך אין טיכטינער פּאַרבעטער, שוואַט ובוך ונאָר אונד מיל ווין מוס מיט מען פּער-פּעליכטונג. מענליך 2 שטונדען דען תּלמוד-תּורה. אונטעררובט מיט איינען קינדען צו פּערווענען: 2) דיא איינעס צווייטע פּאַרבעטער, דער אויך שוואַט ובוך ונאָר ווין מוס, אונד אַיסערדעם דאס געמיינדע-אוינקאַסאַ צו פּערווענען האַט. - מיט ערסטענע פּאַסטען אַזוי אין יעדעליכע האָנג-דאַר פּאַן 400 טולדען, פּרויע וואָהונג האַלבע שוואַט אונד איבליכען נעכענ-אַמאַלימנטע, מיט דעם צווייטען פּאַסטען אַזוי געהאַלט פּאַן 200 טולדען פּאַן אַנאָ. פּרויע וואָהונג האַלבע שוואַט באַר-הויז רעווענען אונד וואַסעניען נעכענאיינקאַסען פּערבוטדען. - בעווערבער, דיא תּורה פּאַן אַנ-ערקאַנגען אַרטהאָ ראַכטענען פּערווענען וואָללען יאָרע דיעבענענענע נעזענען מיט אַזוינען אַז דער ביהערנען אַפּסטעטקעניקייט אונד פּאַמיליען-שטאַנא, אַדער רעגנאַן אונד מאַראַליש וואַסער-בען אַיפּשירונג ביי 20 מען מערין ל"ו אן דען נעפּעריגסטען פּאַרטיאַנאָר פּאַרטיאַנאָר איינצענען, נור הייער צו בעזעצען ווערען צו איינעס פּאַרבע-פּאַרטיאַנאָר צוגעלאַסען, אונד נור דעם אַקצעס-טירען דיא ריזעקאַסען פּערזענען.

קונפּלעדיהאָא דען 20, עבער 1888.

דער פּאַרטיאַנאָר

אינאַן פּראַנק
סאַמעל טייסקי

מצות איינפאַקפּענער

נאָך ביסענענער אַרע, נראַכט 106 ביי 121 צענטימער-טעל, עקספּראַסאַר אונד דיק.

100 באַנען 5 טולדען

פּערשיקט נענען פּאַראָיסענענע דעם בעראַנעס קאַרל לאָיס פּאַנזער

ק אויב האַפּענענע, בודאַפּעסט, עליאַבעטשלאַטין

אעמפּערישע אלע

עססענענע, אַעמפּעריש אונד קאַלעריס צו ערשיינען פּאַן אללען גיסטענען געפּריסענען וויאָו לינערע, רום, שליוואַרמין, טרעבער אויף קאַלעס ווענע אָהנע אַפּאַראַטע, עספּעריש דיא פּאַנאָר דעם

אַרנאָרד וואַטטעריך

בודאַפּעסט מאַבאַקאַסטע, ווין א-ווין דעם אירז טעמפּעל פּערנער ווענענען קאַקע אונד אללע צו ווייט פּעריסענענע נאַרענען אַרטיקלע, ראַסע וויינפאַר-בע, שילדע-פאַכע, וויינשעפּט, הויזנבאַדע, נלי-צער, וויינשפּייט, קלערינגסלוינער, עשע צו וויינאַטפּראַקאַיאָן
נייא! וויינפּערמערונגס-קאַמפּאַזיאָן
מאַטאַלעאַפּאָר אונד פּרויקאַראַנטע נראַכט.

ני 78, 5109 ניי 52, 5118 ניי 30, 5136 ניי 96, 5291 ניי 46, 5317 ניי 64, 5753 ניי 74, 5858 ניי 43, 6039 ניי 8, 6041 ניי 26, 6071 ניי 100, 6102 ניי 51, 6768 ניי 55, 6852 ניי 41, 7065 ניי 15, 7167 ניי 63, 7212 ניי 51, 7312 ניי 56, 7659 ניי 87, 7692 ניי 57. דאַן וואַרדען נאָך פּאַלענענע 6 פּענען געאַנען: פּער 1170 625 2533 4483 6354, וועמטליכע און דיעזען פּענען עמפּאַלסענען נוסענען נע-ווינגען 6 טולדען.

לאַמפּאַ-ציעזונג פּאַן 7 מערין

הערהאָנטשטאַטס	5	50	8	53	34
פּראַנט	60	20	90	34	54
לעמבער	77	59	16	78	69

פּעראַטאָקאַרטיקער העדאַקטער:
יקוטיא הלוו לעדערע.

אינזעראַטע

אַנצייגע

איין סאַרמאַסטע-אַפּאַראַט-קאַנסטרוקציאָן נאָך פּראַנאָציאָנעס סיסטעם, ווענען געברויכט ער-ציינט מענליך 1500 שטיק סיסטאַם, דאַנצו 1000 שטיק סיסטאַן פּלאַשען ווירד זאפּאַרם וועגען פּאַמיליען-פּערהעלמטסע בילליגסט פּערקויפט, גענייטע אַנ-טירענע מאַנע מאַן געפּעלליכט אן דיא אַרטיים. פּראַציאָן דיעזע בראַטעס איינצענען.

קאַנקורע

אין דער אירז לעהרע, לעדיגען שטאַנדע, דער אונטאַריש, דייטש אונד העברעאיש אונטעררובטע, ווירד צו 4 צאַנדינגען פּאַן ריח הבעיל אויף איין יאָר אַקצעסערט, יאָהרעסגעהאַלט 160 טולדען נעכט נאָכער פּערפּעלענע, בעווערבער האַבען יאָרע ציינגיסע ביי 1 אַפּערל אן דען געפּעריש-ען מען איינצענענען.

JAKOB KOHN
Halimba, l. p. Deveszer, (Ung. Westbahn.)

קאַנקורע

אין דער פּינפּללאַסנען אַפּענענליכען פּאַלקס-שולע דער אירז אַרטהאָן-אירז געמיינדע צו האַנד-נאָדאַוואַר אַזוי דיא שטעללע איינעס רעליגיאָנס-לעדרערס לעדיגען שטאַנדעס מיט דעם יאָרעס-געהאַלטע פּאַן 200 טולדען. אן ווי אַס 1. מאַי לויפּענען יאָרעס צו בעזעצען, רעפּעקטאַטען, דיא דער העברעאישען אונד אונטאַרישען שפּראַכע אן שרעם אונד וואָרס טיכטינע ונד אונד איבער שפּענענע רעליגיאָנע טאַראַרטיטעס-ציינגיסע פּאַן אַרטהא ראַכטענען פּעריסען, מאַנען וואָנאל פּערוואַלך ערשיינען, אלס אַהע איינענענענע געשעענען אַפּפּערטע אן דען הערען מאַרטיין באַראָנ, פּענעס ביי 1-מען אַפּערל פּראַנקאַ איינצענען. יאָרו-נאָדאַוואַר, אים מערין 1883, אים אויפּפּראַנע דעספּערידיאָמס:

מ. פּישער,
הויפּטשולע-לערהר אונד געמיינדע-קאַפּער.

קאַנקורע

אין דער אירז אַרטהאָרטישען אַרטהאָרטישען קול-טוסענימנע צו רעסאַ האַ אַזוי דיא שטעללע איינעס נוסען פּאַרבעטער דער צוגלייך שוואַט ובוך וקראַ ווין מוס, פּאַן ריח ניסן הבעיל צו בעזעצען יאָרעסגעהאַלט 200 טולדען אונד שוויטה נעכט פּרויער וואָהונג אונד נעכענעמאָלומענטען, רעפּ-לעקטירענע מוסען צו פּאַרבעפּאַרטראַן ערשי-נע, אונד מיט נוסען ציינגיסען פּאַן אַראַקאַנאָסטע אַרטהאָרטישען ראַכטענען פּערווענען ווין, נור דעם אַקצעספּריסען ווערען דיא ריזעקאַסען טהיימיווי-זע פּערזענען, דעריענען, דער דער דייטשען אונד אונטאַרישען שפּראַכע טעכטינע אונד ווירד בע-פּאַרצינען.

רעמאַ, באַהנט, וואַסערען, אים מערין,
LEOPOLD SONNENFELD, Präses.

ווארדען אים גאנצען לאנדע אללע בעהאָרדען ציר
 בעשלאַנאהמע דיעזעס ביבליעס אנגעוועזען. —
 ווערהאַווי פלאַטצט פאַר וואַסער, דאס דאס אַבער-
 שטאַטטאנוואלט דאס פערברייטונג דיעזעס שטומ-
 ציענען „ווערקעלס“ פערדיינערט האט, אונד ווילל
 וועניגסטענס דורך זיין בלאַטט איין מיטטער דארום
 ברענגען, אום צו צייגען, וויא אונשלודיג דיעזע
 ווערזילן זינד, דאס גאר נישט נאטהיג געוועזען ווע-
 רען, דיא צו אונטערדרוקען, אוןך ווי וואלדען דיע-
 זעס מוסטער אום דעם אונטארשיען אבערזעצט
 אונזערן לעזערן נישט פאַרענטהאַלטען, דאמט זיא
 זעהען, וואס דיעזעס בלוטגעניג נאך אלדעס צו ווע-
 ניג, צו פאַרמס אונד צו זאפנט שיניט :

* אַ אַנזאַר בייטען פּרעזע עס מיט איין.
 נאָך אַר ביליג פּאַס זײַען דיאָ אַנזאַרן נישט
 געמט ער איהן קײַם נע וועואלט איהן איין.
 זא שפּיעט איהן אין דעם זײַען פּדעך געזוכט!
 פּערגשפּיעט איהן נישט מיט זײַנעס פּובליציזם
 דער שאַן נאָר פּיעלע זײַג אױס גראַב געלעגט;
 לאַטט איהן דעם זײַען נאָרדינגסטמיטעל זײַן,
 ווייל אללען מיסט ער צוזאַמענעפּעגט!
 אונד עס ער דעקט: פּרױן, גױט, אױס דאָס נאָך פּױן,
 אױס אַן שטעלער ווײַטער ווײַטער זײַען אױס
 ווײַט אױס אױס אױס אױס אױס אױס אױס אױס
 זינד „גױס“ ווײַט, זאָ ווײַט אױס ווײַט
 דיא „הביותא“ האבען ווײַט אױס אױסעזאגט
 באלד ווײַט פאַס אױס אױס אױס אױס אױס אױס
 דאס אױס, וואָס אױס אױס אױס אױס אױס אױס
 נאָך פּאַרעסטיאַל, וואָ אױס אױס אױס אױס אױס אױס
 שטעט!

דיעזעס געשעען געדיכטליין האט צום פערפאַסער
 דען ראָמיש-קאטאָלישען פּאַרטיער שיקאַ, אױ-
 נעס פּאַן דער „רעליגיאָן דער לעבע“ —

* (א ין ער דו בע ען פ א ר 100
 י א ה ר ע ין) אים יאהרע תקנױ (1788) וואר אין
 קאלאָריען און אַטאַליען, אױן פּרעבאָרעס ערד-
 בעכען, וועלכעס 55 מיליען געשפּירט וואָרדען אױס,
 אונד דאס אױנע שרעקליכע פּערשטאַרונג פּעראַר-
 זאכטען, דיא נאָעשטעלע מוטעטאַ אױף דער
 אױגעל מציליען אױס בינאָהע גאַנץ אױן שטאַד-
 פּען געוואָרדען; דען נישט וועניגער אױס 950 שטאַ-
 סע זינד ער פּאַרנעט, און קאלאָריען אונד אױף סױצ-
 ליען זינד דאַמאַלס אױבער 40 000 מענטשען צו גרונ-
 דע געגאַנגען, דיא ערדע האט אױס אױרען שפּאַל-
 טען קאָבענדעס שלאַמע, וואַסער, שוואַצען רודן
 אונד פּלאַמען אױסגעשפּינען, אױס אױס ערס אים

יאהרע 1786 גאַנץ ציר רוהע נעקאָמען, די אַדוני
 מה אױר שמך בכל הארץ.
 * (קײַנע פּורױס - ס א ס ק ע ין) דיא
 אַנזאַמעד יידישע געמיינדע האט דאַרמ דיא „בעלי
 בתים“ ערוכט, דיא מאָגען, פּורױס בעל אױף דען
 גאַסען קײַנע מאַסקען געהען לאַסען, אונד אױבער-
 הויפט אללע לאַרמערייא פּערמירען, ווייל דער היי-
 ערדיג פּורױס געראַדע אין דען וויכטיגסטען פּיער-
 טאַגען דאס כריסטען פּאַרלעם. — ווײַט שלעסען אונס
 בייא אונזערער געשעעסען לעזערן דערוועלבען
 ביטטע און; דען דיא געפּאַהר אױס זאָ ערנסט וויא
 אױן פּערבאַמט, גדולה מכלתא מאכורא.

* (ר י א ס א נ י ט ע ט ס ק א י ס י א ין)
 אס נעכטען מיטוואך ווײַט דיא סאַנטימעסקאָמפּיס-
 סיאן אינע זיצונג האלמען אונד דאס נאכאפען
 אױבער דיא דאַרמען לייכטבעפּלונדע אבגעבען, דאַנ
 ווײַט האַפּפענטליך נישט מערדע דער שוועפּער-
 האַנדלונג אים וועגע שטעהען, ווען עס נישט אים
 ראַטעו באַרױס אונד גענאַסען אַנדערס בעשלאָס-
 טען אױס.

* (ס א ס ק י ר ט ע ר י י ב ע ר) אס-6 טען
 דיעזעס ערשיענען — וויא מאן אױס דער אַרמאַט
 סאַקלער ביברייסטע — זעכס מאַסקירטע רייכער
 אין דעם הויזע דעם דאַרמען נוסבערזעצער אב-
 דאַהאַס ווייס, דער זיך עכען דאַמט בעשעפּטיגע,
 זײַנע פּרײַטע און אַרדנעט צו ברענגען; דיא רייכער
 דאַהאַטע דעם געזינדע מיט דעם גיערשישען,
 ווען עס אױן גערויש מאכען, אַדער זיך ווערערזע-
 צען ווערדען, אלס ווייס דאס גערויש אַרדעס, אָפּט
 געטע ער זײַן אַרדנעטער אונד פּרונ הױנעס, וואס
 עס געבע, דאָך שאַן אים נעכטען אױגענבליק ווא-
 דען דיא רייכער בייא דער טהורע אונד פּערלאַנג-
 טען פּאַן ווייס זײַן געלד אַדער זײַן לעבען, שנעלל
 בעזאַנגען שפּאַנג ווייס אין דער שטובע צוריק אונד
 שטעמטע מיט דעם פּוס דיא טהורע צו אונד פּע-
 ריגעלעטע דערוועלבע דאַנן בעפּאַלדער זײַנער פּרױ-
 מיט לױטער שטייטען, דיא וואַפּען אױס דעם נעבע-
 ציטעווער פּערברייטער אױף דיעזען ווײַטערטאַנד
 נישט געפּאַסט, עראַפּענען דיא רייכער געגען
 דיא טהור אױן פּיער, אונד פּיערעטען בייא 25 שיכט
 אב, ווייס בליעב דיא אַנשױאַרס נישט שולדיג אונד
 קאַנגעט פּאַן זײַנער גערעקטען שטעללונג לייכט דען
 אים דאַפּאַנעיהען בערויפּענען רייכערן אױגע
 שיכטע נאכזענען מיטלער וויילע אַרדעס מאן אױך
 אים דאַרפּע דאס קראַכען דער געווערדע, מאן לײ-
 טעטע שטורם, דאָך ביז מאן און אַרס אונד שטעללע

געלאַנגטע, וואָרען, דיא רייכער פּערשוואַנדען, דעם
 נוסבערזעצער, דער דורך זײַן מושהיעס אױפּפּאַרע-
 טען זײַן פּערמאַנען אונד פּיעלליכט אױך זײַן לע-
 בען רעטטעטע, וואָרדע דורך אױנען שום דיא האַנד
 הורכבאַרטה, אױנע שוואַנדען ערהעלט פּערנע-
 אױנע זײַנער דיענסטמענדע און דיא קײַנע ווייס-פּוס-
 טע זיך אױנער שמער; פּאַללען אַפּעראַציען אונטער-
 ציעהען, דיא ער לויטלאָן, דאַבייא אױס אױנער פּפּי-
 פּע געמײַטהליך ריכעטע, אױסשטאַנד, דיא שאַנדאר-
 מעריא פּאַן ג-קאַלאָ אונד אַרדאַ פּערמאַכט ביז-
 הער נישט דען רייכערן אױף דיא שטור צו קאַמען.
 * (ד י א פּ ע ר ה ע ל ס ט נ י ס ס ע ד ע ר
 א ו נ נ א ר י ש ע ין מ י ט ט ע ל - ש ו ל ע ין)
 געגענווערטיג ווײַט אים אונטאַרשיען רייכסטאַנע
 פּערהאַנדערט אױבער אױן נײַעס מיטטעל-שולגע,
 זעמיט וועלכעס דיא פּערהעלטניסע דער אונטאַר-
 שיען מיטטעלשולען (גמנאַזיען אונד רעאַלשולען)
 רענעלן זאָלל, אַנטערעססאַנט דירפּאַע אים הינד-
 בליק דאַרפּ אױנע אױבערזוכט אױבער דיא רעלי-
 גיאָס אונד נאַציאָנאַלעטעס פּערהעלטניסע זײַן,
 דיא אין דיעזען שולען אים יאהרע 1882 העררשטען,
 פּאַן 33,649 מינאַזאַלשולערן וואָרען 14,933 קאַ-
 טאָליקען, 1684 גרעכישע קאַטאָליקען, 8 אונטאַר-
 אַרמאַאַקסע 3694 לומהעראַנער, 8201 רעאַר-
 מירטע, 307 אונטאַרירער אונד 6146 אַזראַעליטען.
 אונטער 4918 רעאַלשולערן בעפּאַנדען זיך 2069
 קאַטאָליקען, 29 גרעכישע קאַטאָליקען, 215 אַר-
 האַדאַקסע, 474 לומהעראַנער, 258 רעאַרמירטע,
 20 אונטאַרירער אונד 1823 אַזראַעליטען, עס וואָרען
 אונטער דען מיטטעלשולערן אױנגעזאַממט 43 אונד
 אױן פּערטעל פּערזענט קאַטאָליקען, 8 אונד דרייא
 פּיערטעל פּערזענט גרעכען, 5 אַרמאַדאַקסע,
 יע 10 אױן אױן דייטשעל לומהעראַנער אונד רע-
 פּאַרמירטע, 0.65 אױטאַניע, אונד פּאַסט 28 פּער-
 צענט אַזראַעליטען, פּערגליבען מיט דען דאַטען
 דעם יאהרעס 1870-71 ערניכט זיך, דאס צוגעקאָמ-
 טען האבען דיא שולענבערענען קאַטאָליקען אום
 25 אונד אין האלב פּערזענט, דיא אַרמאַדאַקסען
 אום 6, דיא לומהעראַנער אום 10, דיא אַזראַעליטען
 אום 160 פּערזענט, אבגעקאַמען האבען דיא גרע-
 כיש-קאַטאָלישען אום 10 אױן האלב פּערזענט,
 דיא רעפּאַרמירטען אום 16, דיא אונטאַרירער אום 7
 אױן האלב פּערזענט, דיא אַזראַעליטען שטעהען,
 וואס דען בעזדן דער מיטטעלשולען בעטריעב,
 פּאַרזױן, דאַנן פּאַלגען דיא לומהעראַנער (צומייסט
 דייטשע), דאַנן דיא קאַטאָליקען, דער מוסטער.

אונד ווען זיא דעם נישט שרעטע, ווײַטע און דיא כוסטע
 און נישט הערעכען, וויכטיג מיין קנה, דיא אונטערזע-
 היטען דעם רייכעם זעהן זעהן שליסל אױס, דאס נאַללי-
 ישע הער אױס שווערען; דער וועקענען וויליאן שטעט
 אים בערשיף, זיך גענען זײַנע פּעסער אױפּוועלכען אונד
 זיך צום קאַזער אױסרוסען צו לאַסען, דיא פּאַרשייא
 דעס קאַטאָליקען אױס גראָס, אבער שוואַך אונד דורך
 זײַנע גענוגטע צו דען אַרמאַנען געשלאָסען, און ווילל אללען
 ע-ווערט מינעס לעבענס נישט אױף דיעזען שיעל זעטען,
 דאַרום אױס דער האָפּ מיר זעטעס נישט נישט, אָבנליך און
 פיר מינע פּערזאָן נישט צו פּירסטען האַנט, ווײַט ער מיר
 נער אַנדערשױט נישט ענטפּערען קאַנן, און קאַנן דאַהער
 גענווערשױט פיר הונט נישט אױסריכטען, אונד און אונד
 דער ווײַט מיסטען קאַנאַר אללעס פּערמירטען, וואס אױנען
 פּערזאַכט וועקען קאַנען, דאס ווײַט אונס פיר אױן אונטער-
 רעכטערען עס ווערע דער נעכטע שרעט צו אונטער-אױ-
 גענען פּערדערבען!

אידדא האַטע אױפּפּערקאַס דען וואָרטען אַהרעם
 פּאַטעריס געלויבט; אבער זיא שטעלעט יעטעס אונטער-
 ביט אױס קאַפּען, אױס זאַכטע; און זעהט דאס וויללסט
 עס נישט, אונד זאָ ביז און אױף מיר זעלבסט אונטערווען; דיא
 וואַרטע זיך אונד זען אונטערזיך בליקט אױס פּאַטער אױס
 נאָך, אונד מרמלעט פּאַר זײַן הוין; „עס דאַרף נישט זײַן,
 הונט דאַרף נישט פּרױס ווערדען! האַט דאס ערדבעכען אונד
 דער פּיינד אױן פּערשאַנט, מױס דיא נאַכט דעם קערקערס
 אױן בעראַבען, זײַן מונד מױס פּערשלאָסען בלייבען אױף
 עוויג. — !“

XXVI
 דאס נייע דאָס דעהט זיך נאך וועסטען אױס, ווער-
 רענד דאס אלטע און אַפּטען דאַן.
 אין צעמליכער ענטפּעריונג פּאַן דער שפּאַרט לאַט
 דאס זאָגענאָנטע קאַנאַדאַ-געפּענעס, אױן נראַבען אונד

אױס פאַר אללעס בערווענען דורך דאַהער אונד דאס אױס
 דיא אונטערווענען מיט בעזאַנגענווייט אױפּוועלכען, דאס
 לעבען הונט אױס נישט בעראַהט; אױנע צישלאַנג האַסט
 ווײַט דעם אונטערווענען מינעשען, דער זאָ פּיעל אונטער אױ-
 געשפּיעטעס נאַר נישט שאַדען, אונד זײַט וויכטיג דיא דען
 שאַן, אָב ער אױנע וואָהלחאַסט, אונד זײַט אױס ער ערלאָ-
 זונג אױס דעם קערקער פּאַן אונטערן הערען אונטערזען ווער
 דער ער האט אונטער הוין וואָרען אױס ווא פּיעל טועט
 געשפּיעטען און אױנער פיר אונס קערקערנען ווײַט פּערלאַם-
 טען, אונד נע ווײַטער עטוואס פּאַן זיך אַררען לאַסען,
 און בין נאך היינט אױבער דיא אױזאַכט אױס וועקעל, אַדער
 קענסט דיא פּיעלליכט!
 אױנער דען כױשיגען אױנגעבױען דעם גרױעסע שאַס
 אױן לױערנדער בליק אױף זײַנע פּאַכטע; הוין; דיעזע אבער
 שרמלעט נור; „און קענען דיא נישט!“
 גוין נישט, (פּורז יענער דיא נישט!)
 אױן לױכט-האַנדעל געוועזען זײַן, דער אױן פּאַלשליך פּאַן
 דאַנגען געשפּיעטען.
 אידדא שטעלעט העכט דיא הויפט, גױן, גױן,
 דאס וואר עס נישט ער האַטען און דאַן קײַנע בעקאַנט-
 שאַס אונד דאס זעכטע, דאס ער שטעטער געהוואַהרעט,
 וואר נאך קליין אונד אונטערשיטען, אלס ער זײַן פּאַטער-
 לאַנד פּערלאַסטען האַטען, זיא שפּאַרדן דעם מיט פּרױען
 פּאַנע אונד דיכטערע מינע; אונד עס שיען זיא צו שמער-
 צען, דיא וואַרטע אױסשפּרעכען צו מיסטען, מאָנעס הונט-
 נען האַטען דען אױסדוק דער בעפּרעדיונג אונד פּורז נע-
 לאַסטען פּאַרס:

און שטעהע זעטעס מיט דעם אַבערזעצער אױזעב-
 אום נישט נישט, קאַסט געהער, טאַכטער, וויא און דיא זאנען
 ווילל, מױס דיא שטעלטע געהיימיס בלייבען, און דאַרף
 עס נור און דיאן אַרר פּליסטערען דער האָפּ פּערלאַנט פּאַן
 מיר אַנליהער, דיא אללע מינע קערקער אױבערשטיינט;

געפונדען. מאָנען אללע פלאַנע אונזערער פינדע זאָ צו שאַנדען ווערדען. וויא דאס גראַסען פלאַנע דיע-זעס מאַנגעס.

ווייערער איינע מיט אים.

ל א ד ע ר ג ע ש י כ מ ע י א י א י א א ז א ד ר א ד י (טרענשיבער קאָמאטא) פּערפּאָסעטליכען אללע היעזיגען בלעטטער אייגען בעריכט וועל-כער אויפ'ס נייע דייטליך בעווייזט, דאס דיא אג-מיסעטישע באנדע אים גאנצען לאנדע פלאנע-סיג פאַרנעמען אונד מיט שפּיטע צווישנער מייסלי-שער בערעכענען ווינגע בויגע-מעדען בעווייזגען אָדער פּערשטעקען לאסא. אום דאנן אין נייער-טרעקטיבסער ווייזע. „בלבוליס“ געגען דיא ווען אויפצוברינגען. — אס 21-טען פעבער דיעזעס יאה-רעס פּערליעט אין יונגעס סלאַוואַקישעס דיענסט-מעדען דאס היז איהרעס יודישען דיענסטהערן, סאמועל רייך, וועלכער פּליישיהיער דיא באַשאַפּט ביא נעמעש-פּאָדראָו איוט. דאס מעדען וואור-דע זיט יענעס מאנע ניכט געוועהן. שאָן אס 8-טען מאנע נאך דעס פּערישוידען דעס מעדענעס ערשיען דיא מוטטער דעס מעדענעס אים נעמעש-פּאָדראָו ביא דעם יודישען פּליישיהיער רייך אונד פּאָדער-דע אונטער דערהינגען אונד וועהקלאַנגען דיא ריכ-גאבע איהרער מאַכטער. אומזאם שיאור דיא פּא-מיליע רייך, דאסס דאס דיענסט מעדען, נאמענס אגנא זאנעליק, איהר היז אס 21-טען פעבער, אה-נע אין ווארש צו זאנע, פּערלאסען האבען. דיא אלטע זאנעליק קאס מאג פּיר טאג אונד וועדער-האַלטע איהרע דערהינגען. רייך האטטע דיעזען פּאַלל ביים געריכטע געמעלדעט, וואָ ער אום דיא שטרענגסט אונטערווינגען געבעטען אונד איר זעל-כער נאכפּאַרשונגען אנטשעללען ליעם. דיא אלטע זאנעליק נינג נון מיט איהרער קלאנע צום גייסלי-כען אונד צום בעצירקס. גאַמער אונד זאָ וואוירע דיא גאנצע אוימעכונג אין לאַיס פּערוועסט. איר-כער אלע ריען שאָן דיא בוייען. „נייער מיט דען יודישען כריסטענ-קנדע-מאַרדען“ — אס 4-טען דיעזעס בעגענטע צוויג פּאָדראָו ווען איר פּער פּערהוועגע פּאַר דעם אָרטע איינער פּעמעדען בייערן, וועלכע מיט זיך אין מעדען פּיהרסע, דעסען געזיכט מיט טיערן גאנץ אייגעוויקעלט וואר. דען צווייא וידען קאס דיא זאכע גאנץ פּער-דעכט פּאַר; דיא ריסען דעס מעדען דאס טוך פּאַס געזיכט — אונד ערקאַנטען דיא פּערוואונדע-נע אגנא זאנעליק, דער איינע ווע פּאַכטע דיא פּעמדע בייטער צום רייכער, וועהרעדע דער אג-נע.

דערע דאס וועדערנעפונדענע מעדען אגנא צו איה-רען עלטערן פּיהרסע. — אונד דעהו! אנטשטאט דאס דיא עלטערן דעס יודען פּיר דיא אויפּפּינדונג איהרער מאַכטער געדאַנקס העטטען געוועהטען זא וועגען דערען אויפּפּינדונג אין זאַלבען צאָר, אונד ווארען וועגען דעס מיטלונגען „בלבוליס“ זא אויפּפּעראכט דאס דיא איר איהרע סלאַוואַקישען נאכבאָרן הער-ביייערען אונד דען יודישען אויפּפּען איהרער מאַכטער דערמאטען ליעגען, דאס ער אַנדרא-נייערלעגעט. וויר זינד בענייערען, וואס מיט דען על-טערן געשעהען ווירד, דיא איהרע מאַכטער מעה-רעיע טאנע פּערשטעקט געהאלטען האבען וועה-רענד זיא דיא פּאַן רייך צוריקפּעללונגען, אונד וואהרשיינליך דורך דיא פּעמדע ביייערן פּאַרשאַ-ליעטען? אונד וועגן דיעס געווינגען וועדע דאס מעד-כען ניכט אויפּפּענדען געוועהן וועדע ניכט איר איינעס רעוועללען מאַרד דיא אַקלאַנע געשטעלט וואָרדען? וועגן ניכט דאס געזיכט דאָרט מיט אללער שטרענגע דיא שולדיגען בעשטראַפּען זאָ קאַנגען וויר אונס געפאַסט מאכען, דאס זיך זאָכע נייער-טרעכטיגע פּאַרפּעללע אללע אייגענצוליק וועדער-האַלטען וועדען, בעזאָדערס דאָרט, וואָ דיא פּע-וואָ פּענדען מיטלונגען דער אנטשטעטען באנדע איהרען איינע העטטען אונד אנטשטעטען קאַנגען, ווער ווייס, אָב דאס געריכט אין פּאָדראָו אונ-פּאַרשאַפּט אונד געריכט פּאַרנעוהן ווירדע, אָב ניכט צום פּאַרשיין קאמע, דאס איר דאָרט הונטער דען בוייען איינע גערען שטעקען דיא צו געטלאַרען איינע עכען זאַל זעטען אלס שאָנע זאכע וועדע! דאָך וואָ וואָלען, וויר קאַנגען וויר געבעטען איינע העטטען אונד אנטשטעטען ערוואַ-טען, וועגן דיא מיט-עסלאַרער אַנגעלעגענהייט נאָך אימער קיינע אויסזיכט צור בעגענדונג ביימעט! — וועגן דיא צייטונגשרייבער וויר ווערהאַוואָ, אונד דיא בוכפאַבריקאַנטען וויר אַנאָר ניכט פּערישטע-טען מיט איהרען פּערישטונגען אונד שטעפּעדען? דיא ועלכעס זינד געשטעטע אלס דעפּיטורע, אונד וועגן אין אַנדערע איהרען דיא דעפּיטורע זאנא, זא פּאַרדען דיא אירן צום העלל, וועלכעס דאָך גע-זעטליך פּערבאַטען איוט וועגן דיא זאכע זא פּאַר-נעהט זא וויר אונס ווען ניכט איר צו ביייען, אלס אללע כריסטליכען דיענסט מעדען פּאַרצושי-קען, דען ניכט אימער איוט עס מאַנגען אין פּער-שטעקטעס קנד אויפּפּענדען, אונד אין סומכן על היי!

וויא כרויכען קיין מצות?

ב א ק ה ו י א ד ע ר פּאַרשאַפּט דער געמיינדע צו דעוועטשער, ביא וועספּריס. האט דאס באקוויז פּיר מצות, וועלכעס זיט 70 יאָרען בעשטעהט מעניא-נייט, דאס הייסט, עס בייזך ניכט מעדע צו ארבייטען, זא געהען דיא ניץ ווייטער, אונד ערלויבען קיינעם, דאס ער דיא מצות בעקערייא געווערענטעטע בע-טרייבע. זא מעלדען איינע היעזיגע צייטונג — וויר פּערשטעהען דיא זאכע ניכט אנטערס אלס דאס פּער פּראַמטע — פּאַרשאַפּט זיך הענגען; וויר ביי-כען קיינע מצות, ווער זאַלכע האבען ווילל זאַלל זיא זיך צו היעזע באקען. אוי לו להור שאתה פּרנס!

צום יודענסת היום איבער-טרעמטען אין בארמאָרע (אמעריקא) איוט דיא מאַכטער דעס פּראַטעסטאַנטישען גייסליכען הערן נאכאַוואָ צום וועגנעס אויבערשטען.

דיא האט דיא היז איהרער עלטערן פּערלאסען אונד האט זיך ביים ראַבבּינער, הערן ליליע-טאהר איינקוואַרטירט, וואָ זיא אנטעררוכט אין דער יודישען רעליגיאָן נישט. מיט דער רעליגיאָן האט זיא איר איהרען נאמען געוועכסעלט, זיא הייסט רעבעקא ליליענטאהל, זיא בעהיפּטעט נור אום איינער אויבערצייגען אונד ניכט אום איינער איינעס אויבערצייגען בעוועגונגען ווירן גע-ווארדען צו זיין. — דיעזע נאכריכט ענטשעהען וויר דער אמעריקאַנישען „פּאַלסצייטונג“.

ווייערער איינע מיט אים.

מיט יעדע דרוק שרייבט — מיט בע-שראנגעלע (ע 21) אונד דער היעזיגען דר-קעדיא דעס ער בארמאליט ערשיען דיעזע טאנע אין פּאַלסצייטליכער אונטאישער שפּאַכע אין ביכליין, וועלכעס פּאַלל דער געמיינטען אויסלאס-טונגען געגען דיא ווען איוט אונד דאס פּאַלל צום אַנגרעפּע אירן דיא ווען אויפּפּינטערט, דאס מיי-לויך פּיהרע דען טיטעל: „Szozat a magyar néphez.“ (היגעט אן דאס אונטאישע פּאַלל.) דיא אָבער-שטאטאטאנאולאטשאַפּט האט נאך דעס פּאַראַפּה-דעס געוועטען, נאך וועלכעס דיא אויפּפּינדונג צום האטס אונד צור געווארטשטייגערט געגען איינע פּאַס שטאַטע אַנערקאַנטע רעליגיאָנסגעקאסעטע-שאַפּט פּערבאַטען איוט. דיא פּיערקלאַנע געגען דען פּערהענער אונטעשדענעס — אונד דער אונ-טערווינגען יודישער האט זיך נאך דעס דורכגעווען דיעזעס ביכליינס, וועלכעס אן וועהנעטעצערניא אללעס ביזוהער ערשיענען איבערשדעפּטע, פּער-אנלאַטט געפּינדען, אללע עקסעטפלארע דעס מיי-ליינס זאַפּאַרט אין בעשאַנ צו געהען, עבענזא

פּאַלליעטאַן דער העלר פּאַן סעפור.

(85-טע פאַרשונגען.)

איינע פּאַרשונגען שללע הערשיפע אים צוימער, ביז אידא ליינע אן דיא אטטען דיא פּאַנע שטעללעט; אונד האט דיר זיך זאָן עטוואס הונטעס בעשטיינען אונד ווינען צווישנען געוואנט?

„ניכט פיעל, דען עס ווארען שפעטס נור אויגע-בליקען אין דעגען ער איהן ווערען קאַנגעט, וועגן עס עט-וואס צור בעייענע נאכ אונד איר דאן נור אין בערלין-טונג איינעס אַנדערן, דען דאס ווייט וואָהל, דאס איינעס זאָלבען געפאַנגענע ערשטע נור וועינע פּרייהייט צוושטיקעט, וועהרעדע דער אויפּווערען זא אַללע צייט פּרייהייט צוונאנ-צו דען געפאַנגענען האט מיין זאָן פּאַנעל קאַנגעט ניכט איינמאל דעס געפאַנגענען הערן אין צייכען געבען, זאס ער איהן קענען, דאס איהס אין פּריינד און דער געהע ויא-אבער אלס איר איהן מיט פּאַנען בעשטייטע, שהיילט ער מיר מיט, דיא דאס הונט ציעמליך וואָהל בעפּינדע אונד זיין שיקוואל טיט נראסער רוהע ערשטאנע; זיין אויסוועהן וועדע נאך איבערשאַפּטען ליינען דערן נאך נאך אַבער ער-ווארען נישט אונד ווינע געשטאט אויפּרעכט אונד פּעסט; איינע נראַסע נאָרבע ציעהע זיך אַבער ווינע האָדע, בלייכע שטיין אונד זיין לינגער אים וויא שטייף געווארדען. דיעס איוט אללעס, וואס ער וואוסטע אונד מיר זאנעט.“

נאך איינער ווילע שטאנד אידרא פּאַן איהרעס וויצע ארץ אונד זאנעט, מיט רוהיגער, קלארער שטימע צו דער אלטן פּאַטימא: „איך בייזכע עס זיך ניכט ערסט צו זא-נען; דיא זאכע האט זיך היעזער גענערעט; זיין זאָן מיט דיא אויפּווער-שטעללע ערהאַלטען; וועגנעסענס ווערדע איר אללעס פּערוועקען, אום צו דיעזעס ציעלע צו

געלאנגען. אבער ער ווירד איר זיינע בעייענען צו ער-פיללען האבען, זאבאלד איר עטוואס ערריכט האט, ווער-דע איר זיך רופען לאסען, אונד דאס וויסט דאן מיט היינעס זאנען היעזער קאַטען. היע דאסס דיא עטוואס פּיר היינע קלינגען בערוועסטעט, אידרא נינג נאך איינעס שטיינען אירן וועלכעס זיך איינע קונטפּאַלל נאכריכט-טע עלפּענטיגע וועהע נשטאנד, אַפּאַטעל דיעזען יאָרפ-היינ אונד רייכטע דער אלטע איינע האט פּאַלל נאַל-מינען, דיעזע ביינע זיך אַבער דיא פּריינעכע האנד, קיסטע זיא אונד פּערילעס דאס צוימער.

לאנגע צייט שרייבט אידרא אנווואהן אן דעס צי-מער אירף אונד אב. געדליך בלייבט זיא שטעהן, שטריך מיט דער האנד אַבער דיא שטיין אונד נינג נאך דער שווער, דורך וועלכע זיא אַלסמאל אין דאס ציימער אירף דער געטאָווע-בליינענען ווינע געלאנגט, דיא אַפּענטע פּאַנע פּאַנען דיא שווער אונד שטאנד זאַפּאַט פּאַר איהרעס פּאַטער.

פּאַנעס וואר אַלסער געווארדען זיין וועינעס הויפט-האנד נאך ווייסער, זיין ריקען נאך געבליבע ווא פּרייהייט; זינע זינע האטטען אַבער אין איהרעס אויסדרוק אן דעס באַקאַסער געווינגענער שלוהייט ניכטס פּערהאַרטען, אונד נור דער שטעכענדר בליק האטטען זיך נאך טיעפער הענטער דיא ערהעבחהנגענען ווינע געלאנגט, צוריקגעקאַנען, טיעף אין בערעכענען אונד פּאַסירע פּערוועקען, האַרטע ער ביא זינער שטעטען אויפּטערקאמקייט דאך זאַפּאַרט דיא שריט-טע זינער פּאַכטער, אונד נאכדעס ער איינען פליכטיגען בליק אירף זיא געווארען, שפּאַך ער: „וואס איוט דיא מיינע אידרא? איר וועה, דאס ביזט אויפּפּענדעט.“

יא, איר בן עס, פּאַטער, (אנטווארטעטען אידרא) דען זא עכען האבען איר פּערימטען, דאס האט הונט ניכט פּאַרט, דאס ער גאנגען, דאס ער היער זיא ראַם צו עווי-נען קערקער פּערווארטשילט איוט, פּאַטער, ער סוס כע-

פּרייט, ער מיט געשפעט ווערדען! ער דארף ניכט אים קעקער בלייבען!“

טאַנעס בליקטע זינע טאַכטער שארף אן, לענטע שייכטאטעל אונד גיפּסעל אים דער האנד אונד אנטוואך-טעטע רוהיג: „מינעס דיא, דאס דינע זא געהט, דאס דינע זא לייכט מאַנגלך איוט, דאס דינע פּאַן אונס אַכענעט? איר זעהן קיינע וועט אירף דעס דינע פּליינגען קאַנגעט.“

אלא, וועלכעס דיא עס שאַן? אונד אין גע-וויסעס ערשטונגען מאלטע זיך אירף דעס אַנטלשיגע אידראיס, אונד ווארעס האטט דיא עס מיר ניכט מינע-שהיילט, פּאַטער?!

אירך איר האבען עס ערסט פּאַר ווענגען שטונדען ערפאַהרען אונד וואר נאך ניכט איינע מיט מיר דאביי, אָב איר זיך דורך דיא נאכריכט אויפּרענען, אָדער זיא זיר פּערישען זאַלל, דיא וויר שוועריך, אן דער זאכע עס-וואס אַנדערן קאַנגען.“

פּאַטער, עס מיר עטוואס געשטעהן, איר זאנען זיר, איר ווילל עס זא האבען, אונד וועגן זיר דער זאָן היינעס כרוועיס ניכטס גילט, זא מוסט דיא עס אום מינעסוויילען, אום היינעס קיינעס וויללען טוהן, וועלכע דיא פּרייהייט דיעזעס מאנגעס מיט איהרעס אייגענען לעבען בעזאַהלען פּאַכטע. פּאַטער, דיא ווייסט, דאס איר היינען ווינען אונד פּאַנען זיך אַסער-וויילי: לעצטינס, אונד איר זיך דיא פּערינעלשונג דיעזער אַפּפּער, דיא פּרייהייט הונט! . . . הונט מוס פּרייא ווערדען, פּאַטער, אונד וועגן עס מיין לעבען קאַסטעט!“

דער אלטע פּאַנעס שיען פּאַן דער העכטיקייט ווינער פּאַכטער ווער בערפּאַפּען; ער זאמטעלעט זיך עטוואס אונד שפּאַך דאן: „לייבע אידרא, דיא ביזט ווער ליינענשאפּט-ליך, אונד מוס זיך וויסען, דאס מיט זאַלכער העכטע-קייט ניכטס אויסצורייכען, אבער אללעס צו פּערהערבען